

VITÉZ LAKATOS GÉZA
VEZÉREZREDES, MINISZTERELNÖK

Lakatos Géza tanúvallomása

AHOGYAN ÉN LÁTTAM

MAGYARORSZÁG TRAGÉDIÁJA

Miután Eichmann Adolfot izraeli kommandók elfogták Argentínában és pörbe fogták Jeruzsálemben, a magyarországi deportálások szervezője ezt mondta:

"Horthy és a magyar katonák akciója volt a Hitler által megszállt Európában az egyetlen eset, ahol egy Németországgal szövetséges - ország reguláris hadseregét arra használták fel, hogy megmentse a zsidókat. Ilyesmit képtelenségnek tartottam; azt hittem, téves jelentésről van szó, vagy álmodom - de néhány héttel később Lakatos Géza kitiltott engem Magyarországról. "

Az akció, amit Eichmann említett, Koszorús Ferenc vezérkari ezredes nevéhez fűződik. Náci-német megszállás alatt a Gestapo, Baky László és Endre László segítségével puccsot szervezett, hogy megrohanják a budapesti gettót. Horthy szóbeli parancsára akkor Koszorús ezredes Esztergom környékén állomásozó "láthatatlan hadosztálllyal" - amiről nem tudtak a németek - Pestre jött és felszólította a nyilasok kétezer főnyi "csendőr zászlóaljait", hogy azonnal hagyják el Budapest területét, mert különben fegyveres erővel elűzi őket. 1944 július 6. volt a sorsdöntő dátum.

1994-ben mutatták be a Schindler listája c. filmet, egy német üzletemberről, aki megmentett 1,100 zsidót. Mikor forgatnak filmet Koszorús Ferencről, aki 250,000 zsidó vallású magyar állampolgárt és a szomszéd országokból Budapestre menekült zsidók ezreit mentette meg?

Ezután határozta el Horthy Miklós kormányzó, hogy leváltja a német megszállás után ráerőszakolt Sztójay-kormányt és 1944. augusztus 24-én kormány alakítással bízta meg Lakatos Géza vezérezredest, aki az előző hónapokban az 1. számú magyar hadsereg parancsnoka volt; ez a hadsereg volt bevetésen a keleti fronton, szovjet tulerővel szemben, Galiciában és az észak-keleti Kárpátokban.

Emberfeletti feladatot bízott a kormányzó Lakatos vezérezredestre. Német katonai megszállás alatt, "guruló márkákkal" szított szélsőséges agitáció légkörében meg kellett kísérelnie, hogy Magyarországot kiemelje a vesztes háborúból és fegyverszünetet kérjen a szovjetektől. Horthy és a magyar kormány 1942-től kezdve próbált békét kérni a nyugati szövetségesektől, de London és Washington nem volt hajlandó különbéke. Közölték, hogy "szövetségesüktől, a szovjetektől kell fegyverszünetet kérni".

1944. augusztus 29-én alakult meg a Lakatos-kormány, mely mindössze hat hétig, október 16-áig volt hivatalban. Tagjai voltak: Hennyey Gusztáv vezérőrnagy (később Horthy előléptette vezérezredesté) volt a külügyminiszter, Bonczos Miklós belügyminiszter, Csataj Lajos honvédelem, Vladár Gábor igazságügy, Markos Olivér kereskedelem, Gyulay Tibor ipar, Rakovszky Iván kultuszminiszter. Mellettük volt két német-barát miniszter: Reményi-Schneller Lajos és Jurcsek Béla pénzügy- és földművelésügyi miniszterek. Októberben Bonczos megbetegedett és helyére lépett báró Schell Péter, aki az események folytán csak pár napig volt ebben a pozícióban.

Érdekes, néha úgy tárgyaltak, hogy valamennyien tudták: Reményi-Schneller és Jurcsek azonnal tájékoztatták Weesenmayer nagykövetet, aki valóságos "Gauleiter" volt, bár őt is ellenőrizte Winkelmann Gestapo-tábornok.

A német megszállás előtt alig két héttel a német vezérkar főhadiszállásra kapott meghívást Lakatos Géza. Március 12-én érkezett Berchtesgadenbe, ahol Keitel tábornok mutatta be Hitlernek, aki egy fél óráig beszélt arról, hogy "a magyarok nagy hibát követnek el, ha különbékét kérnek a Szovjettől", Magyarországnak "több áldozatot kell hozni, mindenkinek a frontra kell menni az utolsó emberig". "Hitler betegnek és öregnek tűnt, átható de üveges szemekkel nézett rám és beszéd közben egyre jobban feldühödött" - emlékezett Lakatos. "Aztán közölte, hogy olyan fegyvert gyártanak, ami elsöpri Angliát és mindent, ami útjába akad." (A német "csodafegyverekről" terjesztett híreket Európában a berlini propaganda; alapja a peenemunde-i "atom-laboratórium" volt.)

Lakatos így tájékoztatta Horthyt az audienciáról: "Az a benyomásom, hogy egy aggresszív, makacs és megszállott ember katasztrófába sodorja a Német Birodalmat és szerencsétlenségünkre bennünket magával ránt."

1944 március 17-én Lakatos már megint a fronton volt, ott értesült Magyarország megszállásáról. "Borzasztó politikai hiba volt" -mondta a Heeresgruppe Süd parancsnokának, Mannstein tábornoknak - "nem ismerik a magyar lelket és történelmünket".

Mielőtt elindította a "béke-missziót", Lakatos a kormány mellett egy "titkos tanácsot" szervezett, külpolitikai szakértő patriótákból. Ennek a tanácsnak tíz tagja volt: hat katona és négy civil. A katonák: Röder Vilmos, Sónyi Hugó, Náday István (mindhármán nyugalmazott vezérezredek), Csataj a honvédelmi miniszter, Vörös Lajos a vezérkar főnöke és Henney külügyminiszter. A civilek: gróf Károlyi Gyula, gróf Eszterházy Mór, Kánya Kálmán, Perényi Zsigmond báró és az első megbeszélésen 1944. szeptember 10-én: gróf Bethlen István.

Mivel a deportálásokat végleg letiltotta, a nyilasok és mellettük néhány szélsőjobboldali politikus "suttyó propagandakampányt" indított, "árulónak, aruló klikknek" nevezte a kormányt és tagjait. "Közben hadseregünk gyenge volt, nem voltak modern fegyvereink és a németek nem segítettek bennünket megfelelő módon az elsöprő szovjet túlerővel szemben" emlékezett Lakatos Géza. "Felelőségünk tudatában meg akartuk menteni a magyar ifjúságot és az országot a pusztulástól."

Hálával emlékezett gróf Teleki Bélára, aki a német nagykövetségen két bizalmi emberét építette be; sajnálta, hogy Teleki visszament Erdélybe, hogy szülőföldjén legyen, amikor megérkeznek a szovjet csapatok - a románok meg kiléptek a német szövetségből és megtámadták a visszavonuló német csapatokat.

A "különbéke-misszióról" nem informálták az egész kormányt, csak a katonaminisztereket: Csatajt és Henneyt. Szeptember utolsó napján indultak meg, Szlovákián át küldte Horthy Moszkvába Faraghó Gábor csendőr-vezérőrnagyot, gróf Teleki Gézát és Szent-Iványi Domokost. Gróf Zichy Lodomér birtokán át mentek a Szovjetunióba. Sógora, báró Bánffy Dániel volt összekötő a misszió és Horthy közt.

Október 15-e volt a végzetes nap, amikor felolvasták a rádióban a Kormányzó proklamációját: Magyarország kilép a háborúból. Lakatos nem ellenjegyezte a proklamációt. Lakatos Horthynál volt, amikor bejött egy német tiszt és azt mondta, hogy "a miniszterelnök akar beszélni vele". "Milyen miniszterelnök?" "Herr Szálasi". Horthy átment egy másik szobába és amikor visszajött, azt mondta Lakatosnak: "Szálasi azt kívánta, hogy adjam át neki a hatalmat. Kidobtam."

Fontos - többször is megjegyzi Lakatos - hogy sem ő, sem a kormánya nem mondott le sohasem.

A fegyverszünet-végrehajtás "teljes kudarcának" okait így sorolja fel Lakatos Géza: 1. A német fegyveres erők roppant fölénye, amire a nyilasok támaszkodhattak; 2. A fiatal Horthy Miklós elfogatása, tús volt a németek kezében; 3. Horthy környezetében is voltak kollaboránsok; 4. A proklamáció elhangzott, mielőtt végleg aláírták volna a fegyverszünetet.

"Az biztos," - jegyezte meg Lakatos Géza - "hogy Horthy semmilyen körülmények közt sem támada volna meg a németeket. " Történelmi fontosságú az a megállapítása is, hogy ő maga sohasem mondott le miniszterelnöki pozíciójáról és az alól sohasem mentette őt fel a kormányfő.

Amikor a harcok folytatódtak, Lakatos így ítélte meg a helyzetet: "Nem szabad elítélni azokat a katonákat, akik végrehajtották feletteseik parancsait. Kétségkívül a harcolók nem voltak nyilaskeresztsek. Tudjuk, hogy mindenkit terrorizáltak, hogy esküdjön fel Szálasi. A fiatalok tisztelték az idősebbek példáját és végrehajtották a parancsot. Sok jóindulatú katona úgy látta, hogy politikai megfontolásokról eltekintve, elérkezett annak az ideje, hogy bizonyítsa patriotizmusát és bátorságát. "

Horthy kormányzó sorsát ismerjük: a Führer parancsára "öt és családját elszállították Németországba". Lakatos Géza és családja először Tihanyba került, onnan Győrbe, aztán Sopronba, majd Sopronköhidára. Illusztris társaságban volt: ott volt Kállay Miklós, Nagybacsoni Nagy Vilmos, Montenuovo Nandor herceg, Hohenlohe Lajos herceg és felesége, Tőreki Géza a Kúria elnöke, Henney Gusztáv, Szombathelyi Ferenc és Ruszkiczay-Rudiger Imre tábornokok, több magasállású miniszteriumi tisztviselő és a színészek közül Jávor Pál és Titkos Ilona. Veress Lajos vezérezredek különzárkában őrizték, őt halálra akarták ítélni.

A legnagyobb hálával gondol Lakatos vezérezredek a bencésekre, akik nagy szeretettel fogadták be őt és feleségét Pannonhalmán, Győrött és Sopronban. Hálásan emlékezik meg két orvosprofesszorról is: Lumniczer Sándorról és Haynal Imréről, akik súlyos gyomorfekélyét gyógyították.

Miután a szovjetek április 1-e után elfoglalták Sopront, Lakatos tolmácsok segítségével kihallgatták. Budapesti lakásából kitelepítették, tanuként kihallgatták Szálasi pörében és, más alkalommal is tanuskodnia kellett, aztán kitelepítették Kiskőrösre. Mivel fizetett az ország és a történelem ennek a kiváló katonának, negyvenévi szolgálat után? Nyugdíját is megvonták, végül havi 400 forintot kapott, ami nem sokkal volt több a semminél. A zsidó hitközség felajánlotta, hogy százezrek megmentésére emlékezve, havi ezer forintot folyósítanak neki. Lakatos ezt udvariasan megköszönte és visszautasította.

Közben a kommunista sajtó támadta, mint "Horthy utolsó zászlótartóját". Baráti kapcsolatban volt Nagy Ferencsel, akit 1944-ben Bajcsy-Zsilinszky Endrével és néhány más ellenzéki politikussal együtt kiszabadított a börtönből, ahová a németek vetették őket március 19-e után. Barátilag emlékezik meg Kövágó József polgármesterről is.

1956. júliusában Lakatos Géza vezérezredek miniszterelnök beléphetett egy budapesti szövetkezetbe, ahol megadott minta szerint zsebkendőket kellett festenie. Ezenkívül festett képeslapokat elsődlozásra és bérnyúlásra, karácsonyra és húsvétra.

1956 október 23-án Érden volt. November 6-án (61éve egyik legszomorúbb napján) megbetegedett és kórházba került. 1960-ban meghalt imadott felesége. 1963-ban megírta memoár-töredékeit és sikerült kiszöknie az országból. Ausztráliába ment, ahol a lánya és családja várták. 1967-ben halt meg, Adelaideben temették el.

Lakatos Géza sorsa elgondolkoztató, memoárja izgalmas dokumentum regény. Regényes formában került nyomdába, a lánya, Szent-Ivány (szül. Lakatos) Mária megígérte neki halála előtt, hogy kiadja. 1977-ben Tollas Tibor járt Ausztráliában, ő vitte a feljegyzéseket Münchenbe, ahol 1981-ben megjelent magyarul, az Aurora kiadásában.

A könyvet most adta ki New Yorkban angolul Rédey György. Az előszót az ismert amerikai magyar történész professzor John Lukács írta, hangsúlyozva, hogy Lakatos Géza mindig hű maradt Horthyhoz és nemzeti függetlenségünkhöz; rendkívül nehéz körülmények közt próbálta menteni a menthetőt. Ezután lánya mond köszönetet Tollas Tibornak, Irsay Györgynek (unokatestvérének), aki nagyrészen finanszírozta a kiadást és Rédey Györgynek, az angol verzió kiadójának.

Sokan nem ismerik jól a magyar történelemnek azt a végzetes korszakát, ami 1944-ben a német-náci megszállással kezdődött és 1945. április 4-én a szovjet megszállással végződött. (A szovjet katonai megszállás aztán elhúzódott további negyvenöt "átkos" évig ...) Lakatos Géza jegyzeteiből tisztán látszik, hogy a magyar nép, köztük több magasrangú magyar katonatiszt, nem hódolt be a náci túlerőnek és több embert mentett meg, mint bármelyik más ország Európában.

A szabadságért és nemzeti függetlenségért folytatott küzdelem kitûnik Lakatos Géza memoárjából. Ajánljuk, hogy minél többen olvassák el és főleg: ajándékozzák amerikai barátaiknak Magyarország 1,100. évében, az 1956-os forradalom és szabadságharc negyvenedik évfordulóján.

dr. Fercsey János (New York)

"AS I SAW IT - THE TRAGEDY OF HUNGARY", by Col. Gen. Géza Lakatos; Foreword by Professor John Lukács